

Anton Ingolič

MOJE PISANJE ZA OTROKE

Prva zgodba, ki sem jo napisal iz otroškega življenja, ni bila napisana za otroke, pravzaprav tudi za odrasle ne, pač pa zgolj za mene. Napisal sem jo, ko sem pozimi leta 1931 v odmaknjeni slovenskogoriški vasici, kjer je moja žena službovala kot učiteljica, čakal na službo. To je bridek spomin iz mojih otroških let: med vojno – prvo seveda – je mama nas otroke na božični večer poklicala v kuhinjo, kjer so nas pod skromno osvetljenim in z orehi pa v navaden papir zavitimimi kockami sladkorja na redko ovešenim drevescem čakala še skromnejša darilca. Toda namesto da bi se bili mami zahvalili zanje, smo takoj, ko je zapustila kuhinjo, planili k drevescu in ga oropali vsega, kar je viselo na njem. In potem smo jokali vsi, najbolj pa je jokala mama. S to črtico, ki je bila nekaj let pozneje objavljena pod naslovom *Otroci*, se je po srednješolskih poizkusih začelo moje pravo pisateljevanje.

V naslednjih letih sem med teksti za odrasle napisal samo dve ali tri zgodbe iz otroškega življenja in za otroke, šele z letom 1936 sem se začel posvečati tudi pisanju za otroke. K temu so me bolj kot delo z nižješolci na gimnaziji pripeljale dogodivščine, ki jih je moja žena prinašala iz svoje šole, in nepogasljiva žeja moje hčerke po napetih in zanimivih zgodbah. Lotil sem se celo daljše povesti, v kateri sem skušal – v nasprotju tako s pravljničnimi kot suhoparno poučnimi spisi tistega časa – opisati življenje vaških otrok, kakršno sem videl in poznal jaz in kakršno je še bolje poznala moja žena. Ta povest je pod naslovom *Trije dečki – trije junaki* izhajala v *Zvončku*, tedanjem najbolj razširjenem otroškem listu, skozi ves letnik 1936/37. Nekako v tem času je hčerka pogrešila enega svojih najljubših in najlepših zajčkov. Zaman smo preiskali sadovnjak, kjer se je dotlej prosto sprehajal; ni ga bilo, hčerka pa je še kar dalje čakala, da se vrne. In res se je na naše in še posebej na njeno veselje le vrnil. Seveda je hčerka hotela vedeti, kod je blodil dolga dva tedna, kaj jedel, kje spal, kako je sploh živel. O njegovem potepanju sem najprej povedal, potem pa napisal daljšo pravljico, ki je pod naslovom *Kratkorepec in njegovo potovanje po svetu* z ilustracijami Nika Pimata izšla v *Mladem jutru*, tedenski prilogi dnevnika *Jutro*.

Sledilo je nekaj črtic z motivi iz življenja vaških otrok, slednjič pa sem v daljši povesti opisal težko življenje otrok brez staršev ali s starši, haloškimi viničarji in kočarji, ki so svoje otroke zaradi revščine dajali bogatim dolinskim kmetom za pastirje in hlapčiče. To povest z naslovom *Sirote* je v letniku 1938/39 objavil *Naš rod*, tedaj naš najnaprednejši list za otroke, ilustriral pa jo je France Mihelič, moj šolski tovariš na ptujski gimnaziji.

Bolj kot kdaj prej sem ob *Sirota* spoznal, kako radi imajo otroci branje. Šolarjem na Hajdini pri Ptujju, kjer je tedaj učiteljela moja žena, ni bilo dovolj, da so po vsaki številki *Našega roda* svojo učiteljico spraševali, kako se bo povest nadaljevala, nekega dne so jo po pouku celo pospremili k nam domov in me naprosili, naj jim povem, kaj se bo zgodilo s Tinčkom, Slavkom, Štefom in Treziko, junaki te moje povesti, ki je bila pozneje kot dramatisacija v režiji Frana Žižka uprizorjena v ptujškem gledališču.

Med vojno, ki sem jo s svojo družino preživel v izgnanstvu v Srbiji, je nastala *Udarna brigada*, spet najprej kot pripoved mojemu še ne triletnemu sinčku, ki mu Nemci tiste usodne noči, ko so prišli po nas, niso dovolili vzeti s seboj igračk, potem pa sem jo napisal. V knjigi je izšla takoj po osvoboditvi z ilustracijami Franceta Miheliča, pred nekaj leti pa sem po njej napisal scenarij za televizijsko igro. Tako so mladi bralci lahko videli, kako so se igračke pod poveljstvom pogumnega generala keglja Bliska sredi vojne odpravile iz našega ptujškega stanovanja v daljno Srbijo k svojemu Borčku.

Prva povojna leta ni bilo ne razpoloženja ne časa za pisanje za otroke; šele osem let po osvoboditvi sem se lahko kot pisatelj vrnil k otrokom. Drugo za drugo sem napisal *Tvegano pot* in *Dečka z dvema imenoma*. V teh dveh povestih sem skušal prikazati, kaj so hudega morali med vojno pretrpeti premnogi naši otroci. Odtlej sem znova in znova poleg tekstov za odrasle napisal tudi kaj za otroke, saj je pisanje zanje postalo neločljivo od ostalega mojega pisateljevanja. Veseli povesti iz dijaškega življenja (*Tajno društvo PGC*) je sledila povest iz življenja naših ameriških izseljencev (*Deklica iz Chicaga*), njej napeta, že kar pustolovska počitniška zgodba s Kornatov (*Potopljena galeja*), sledila ji je potopisna povest, ki se v glavnem dogaja v Sibiriji (*Diamanti, ribe in samovar*), in slednjič sem se s povestjo *Zaupno*, ki ima podnaslov Marjetkin vojni dnevnik v šolskih zvezkih, spet vrnil v hude in obenem tudi veličastne vojne čase in opisal življenje naših otrok pa mladincev v izgnanstvu v Srbiji.

V tem času sem postal dedek in moja vnukinja Maša nam je vsak čas pripravila kakšno presenečenje, ki mi je kar samo potisnilo pero v roko. Ker je tudi vnuček, ki sem ga dobil nekaj let pozneje, silil v literaturo, sem popisal tudi nekaj njegovih zgodbic, ki so – kakor tudi Mašine – izhajale najprej v *Cicibanu*, potem pa so izšle tudi v knjigi, prva pod naslovom *Ptiček brez kljunčka*, druga z naslovom *Rokove zgodbe*. Zadnja leta so mi v pero silili tudi spomini na moja otroška in deška leta. Nisem imel prej miru, dokler jih nisem spravil na papir; to so *Zgodbe mojega jutra*.

Motive za večino vsega, kar sem napisal za otroke, sem – prav tako kot za drugo svoje pisanje – jemal iz resničnega življenja, ki sem jih seveda preoblikoval po svoje in skušal obogatiti pa popestriti s svojo domišljijo. Celo tako nevsakdanja povest, kakor je *Tajno društvo PGC*, je v osnovi vzeta iz življenja:

Zgodilo se je takole:

V šolskem letu 1957/58 sem poučeval na klasični gimnaziji v Ljubljani. V tistih hudo napetih časih, ko smo se s šolskim pomočnikom tudi profesorji z ravnateljem na čelu trudili, da bi odkrili, kdo iz uradne in drugih razglasnih desk puli risalne žebličke, da so obvestila popadala na tla in se povečini izgubila, me je nekega dne poklical ravnatelj v svojo pisarno in mi zmagoslavno naznanil, da je slednjič le odkril, kdo je počenjal to pobalinstvo. To niso bili višješolci, kakor smo menili, še manj protidržavna tajna organizacija, kakor je sumil ta in oni profesor, pač pa sta žebličke pulila dva prvošolčka iz gole zbirateljske vneme. In ravnatelj mi je

svetoval, naj o njunem podvigu, ki se je pa za njiju srečno končal, saj sta dobila samo razrednikov opomin, napišem humoresko. Kakor je bila zgodba s puljenjem in zbiranjem populjenih risalnih žebličkov sicer nenavadna, da ne rečem, edinstvena, vendar ni pritegnila moje pozornosti. Prav tisti čas sem namreč pisal zadnja poglavja svojega romana iz življenja naših izseljencev – rudarjev na Francoskem.

Toda čez nekaj dni, ko na gimnaziji nihče več ni govoril o zbirateljski strasti obeh prvošolčkov, sta se ta dva desetletna puleža in zbiratelja vsilila v moje misli. O njiju in njunem tveganem opravilu sem začel razmišljati ne samo v šoli, pač pa tudi doma. Celo med pisanjem. Prvošolčka, ki ju niti poznal nisem, saj nisem poučeval v njunem razredu, sta se kdove od kod prikradla v mojo sobo, sedla na kavč ob mizici, za katero sem tipkal, in se izzivalno pogovarjala o svojih »akcijah«, kakor sta imenovala puljenje risalnih žebličkov. In ko sem se po nekajurnem delu odpravil na sprehod, sta odšla z menoj in rudarja Marka, glavnega junaka mojega romana, ki me je dotlej mesece in mesece spremljal na vseh mojih poteh, kratko malo odrinila in se junačila s svojimi tveganimi zgodami in nezgodami. Spoznaval sem, da se ju ne bom odkrižal, dokler ju ne prenesem v krajšo, če že ne v daljšo povest.

In res, komaj dva tedna potem, ko sem natipkal zadnjo stran svojega dotlej najobsežnejšega romana *Kje ste, Lamutovi?*, sem spet sedel za pisalni stroj in začel klepati povest o tajnem dijaškem društvu, katerega glavni cilj je sprva bilo zbiranje izpuljenih risalnih žebličkov. Pisal sem sproščeno, kot že dolgo ne. Med pisanjem sem se od časa do časa moral celo zasmejati svojim navihanim in domiselnim junakom, kar se mi še ni dogodilo. In v osmih dneh je bila napisana ne humoreska, pač pa pravcata humoristična povest! Seveda je potem preteklo še nekaj tednov, da sem popravil to in ono in jo pretipkal pa znova s peresnikom v roki prebral, vendar nobene svoje povesti ne prej ne pozneje nisem napisal v tako kratkem času in s tolikšno lahkoto.

Tako je torej nastalo *Tajno društvo PGC*, ki se je na moje veselje močno priljubilo našim, in ne samo našim, slovenskim otrokom. Na osnovi resnične zgodbe sem ustvaril svojo zgodbo, vnesel vanjo potegavščine otrok, ki sem jih dobro poznal, obilno pa črpal iz svoje fantazije. Tistih dveh prvošolčkov sploh vprašal nisem, kako sta prišla na tako svojsko idejo in kaj vse se jima je primerilo med njunimi »akcijami«, vendar moram priznati, da brez njunega podviga te povesti ne bi bil napisal nikoli. Življenje, posebno življenje otrok, je neprimerno bolj domiselno in bogatejše, kakor je pisateljeva domišljija.

Podoben postopek pri pisanju bi lahko navedel za vse druge svoje krajše in daljše spise za otroke (kot seveda tudi za odrasle), le zgodbe o vnučki in vnuku so prenesene iz življenja naravnost na papir. Poudariti pa moram, da je pisanje za otroke zame prav tako resno in odgovorno pisateljsko delo kot pisanje za odrasle, še celo odgovornejše in morda tudi težje, saj še bolj pazim, da sem v izražanju preprost in otrokom razumljiv.

Otrok in knjiga 20 (1984)